

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
félévre . . . 3 „ — „
negyedévre . . . 1 „ 50 „
Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6. sz.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr.,
többször közölve 5 kr.
Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: A lützeni csatatéren. (Dr. Moravcsik Gyula). — Tankönyvek a theologiai szakiskolán. (—a —s.) — Püspök-e vagy superintendens. (Krupec István). — A tanév elején. (Németh Lajos). — Belföld. — Külföld. — Vegyesek. — Pályázatok.

A lützeni csatatéren.*)

Elhalt az ágyuk tompa vad zugása,
Elnémult az ijesztő csatazaj
S a harsonáknak buzgó riadása . . .
Felváltja egy-egy kinos, mély sohaj.
A haldoklók halomba' ott fekszenek,
Nem birva többé vérző testüket,
A bús enyészettel zihálva küzdenek, —
S az éj elrejtí vergődésüket.

Magányos őrűz egymagába' lángol,
Körülte tépett, fáradt harczosok.
Kisértnek ott a messzeségbe távol
Felgyújtott falvak, füstölő romok.
A tűz kialvó végső lobbanását
Elfojtja a süvöltő őszi szél . . .
A körülállók oly némán hallgatják
A mit egy ifju tört hangon beszél:

„Világosodni kezdő láthatáron
Miért kell látnom ezt a felleget! . . .
Miénk a győzelem, — de haj mily áron . . .
Gusztáv Adolf királyunk elesett.
Nem-e baljóslat ez közös ügyünkre,
Dicső vezérünk hogyha elhagyott?
Nem azt jelenti ez, hogy minden veszve,
Ha ő örökre elnémult halott?“

De íme most egy ősz harczos előlép
S feléje fordul mind a figyelem . . .
Fénylő szemében oly csodás varázs ég,
Arczára írva: mult, jövő, jelen.
S a mint beszélni kezd gyújtó szavával,
Mely diadalként zeng a légen át:
A haldoklók szívébe új hit szárnyal . . .
Könnyebb így tűrni a haláltusát.

*) A „Gusztáv-Adolf-egylet“ mintájára keletkezett „egyetemes evang. gyámintézet“ huszonöt éves fennállásának ünnepén.

„Nem halt meg, él még s élni fog örökre,
Gusztáv Adolf örökké élni fog!
Dicső kardjáról, mely most összetörve,
Beszélni fognak késő századok.
Mi az, mi meghalt s tün a gyors idővel?
A test csak az, a porladó hüvely . . .
De lelke él s mindig magasbra tör fel
S bennünket is magához felemel!

„Oh, élni fog, örökre élni lelke
Hogy bátorítsa mindnyájunk szívét;
Hogy fennragyogjon csillagként az eszme,
S fényét áldásosan terjeszse szét.
Ha elnémul a harcz, e véres örvény,
Melyből mi tününk majd fel győztesen:
Oh akkor is, a béke dús mezőjén
Nagy szelleme közöttünk megjelen.

„Míg lesz, ki szent hitéért harczra szálljon,
S megvédje azt bátran, győzelmesen;
Míg emberszív segíteni kész a másón,
Míg szenvedésre könnyet önt a szem;
Nemes, szent célra míg áldozni készek
Az ismeretlen jövő századok:
— Addig nevére nem száll bús enyészet, —
Gusztáv Adolf örökké élni fog!“

Dr. Moravcsik Gyula.

Tankönyvek a theologiai szakiskolán.

I.

Midőn Zsilinszky M. esp. felügyelő úrnak e tárgyban intézett ismert tartalmu felszólalására dr. Masznyik E. akad. tanár úr azt adta válaszul, hogy a tankönyv és irott füzet között lényeges különbséget nem lát, ellenben azt a közös jellemző vonást, hogy mindkettő célszerűtlen, Zs. f. úr rámutatott még egyszer s még nagyobb nyomatékkal arra, mit már azelőtt is megérintett volt, arra t. i., hogy a lényeges különbség a nyilvánosság.

Hogy a kérdéshez mindenekelőtt ezen szempontból szóljunk, a tankönyvek előnyének és pedig két oknál fogva nevezetes előnyének véljük mi is a nyilvánosságot: megismerteti az író, ez esetben a tanárt az iránta érdeklődő közönséggel; és meghozván ugyancsak az illetékesek ítéletét és figyelmeztetését, könnyíti ismeretszerzői tevékenységét.

Tagadhatatlan, hogy a theol. akadémia s azok iránt, kik annak lelkét képezik, a tanárok iránt az egész egyháznak joga van érdeklődni, a nélkül, hogy bizalmatlankodnék. Az akadémiai tanárok a legtöbb theologusnak, kik pedig az egyház oszlopai hivatvák lenni, theologiai irányát meghatározzák, igen sok számára pedig egész életre szóló ismeretanyagot nyújtanak. Minő a tanárok kutatási és előadási készsége annál inkább kérhető kiki, a ki egyháza javát szíven hordja, mennél bajosabb neki a vizsgán megjelenni, vagy feltűnés okozása nélkül az intézetet meglátogatni (nem számítva más lehető akadályokat).

Igaz ugyan, hogy a tanár megítélésének nem tankönyvek megítélése képezi a legigazságosabb módját, bár a tanárra előnyösebb, mint az, mely a hallgatók jegyzetei után indul. De ahol a nagyobb theologiai művek megjelenését oly sok nehézség akadályozza, mint nálunk, ott a körülmények szemeltartása mellett ilyen kisebb művek is megadhatják a kívánt tájékozást. Önálló rendszert mindenkitől várni sem lehet, s legterjedelmesebb bő tanulmányok sem állanak mindenkinek hatalmában: ilyen tankönyvszerű kivonatot azonban minden tanárnak kell birnia, már hivatás és kötelesség-érzetből folyólag. Mert a tanár és tankönyvíró megkülönböztetése az akadémiai tankönyvekkel szemben, melyek szerkezete felett nem paedagogikai, hanem tisztán tudományi szempontok határoznak, nem jogosult annyira, hogy a rossz tankönyvírót jó tanárnak lehessen mondani. Hisz ha ez rossz, a mi a „tudománytanítás“ tartalmát képezi, akkor legfeljebb a forma lehet jó, mely ugyan szintén elég fontos a közlésnél, de a tanárt önmagában „jó“-vá nem teszi.

A mennyiben tehát az egyház érdeklődik theol. intézete, illetőleg annak tanárai iránt s a mennyiben ez érdeklődést más úton kielégíteni bajosabb: a nyilvánosságnak e nemét is tartoznak igénybe venni, a kiket a felszólalás illet. Németországra, melyre e vita folyamán oly gyakran hivatkoztak, e kérdés az akadémiai tanári székek betöltésénél követett eljárási mód által egyszerűsítve van. Ott már az, a ki a jogot akarja elnyerni, hogy előadhasson, nyilvános vitát köteles tartani egy elébb nyomtatásban megjelent mű s annak végére állított tételek felett, s mielőtt tanári széket nyerne, tudományos hivatottsága és megbízhatósága felett már kell, hogy a nyilvánosság mondott legyen és pedig kedvező ítéletet. A viszonyok különbözősége nagyon is szembeötlő s lehetetlen nálunk hasonló eljárást kívánni. De ha nem a nyilvánosság, nem a tudományos világ ítélete, hanem egy szűkkörű bár tökéletesen megbízható bizottmány az, mely nálunk a tanári székek betöltése felett határoz, úgy azoknak, kik e székeket betöltik, csak örömmel kell üdvözölni az alkalmat, melynél megválasztatásokat a nyilvánosság előtt igazolhatják; s más híján ilyen igazolásul szolgál bizonyára előadásaiknak (bár bővített) kiadása is.

Bizonyos, csak akkor ha más fontosabb okok nem

szólnak ezek kiadása ellen s kérdés, nem gátolják-e szabad mozgását a tanárnak az ily tankönyvek. Dr. M. t. úrnak ez képezi leglényegesebb érvét a tankönyvek ellen (lásd főleg e lap 30. számát). Ha a theologiai tudományok mezéjén szemlét tartunk, azon eredményre jutunk, hogy eskis a rendszeres theologia okozhat voltaképp e téren nehézségeket s ennél is, főleg tankönyvekben a kevésbé kényes történeti rész tenné ki a fődolgot. Az bizonyos, hogy a a tankönyvírótól sem lehet örök érvényű igazságokat várni, de az is áll, hogy a ki azon a processuson keresztül ment, melynek eredménye egy erős és megállapodott világnézet szokott lenni, az ha idővel való fejlődésében sok tekintetben idegennek fogja is találni korábbi műveit (a tanár előadásai alkalmával érvényesítheti haladását); önmagát a lényeges vonásokban azokkal azonosnak fogja találni. S a tankönyv csak ily alapvonásokat tartozik adni.

Azon tanárok tehát, kiknek tanári működésök folyamán tárgyuk úgy tartalmilag mint alakilag biztos tulajdonukká vált, nagy aggodalom nélkül bocsáthatják közé műveiket. Nem szükséges, hogy a művek címén ott álljon „akadémiai tankönyv“, a minthogy a némethoni ilyen művek legtöbbjénél is az akad. felolvasások nem a czélt, hanem az okot képezik, hanem ha ott is állana, akkor sem venné senki a benne foglalt tanokat az akadémia hivatalos tanainak, s a műveket úgy nézné, mint akademián használatos tankönyveket, melyek mindenesetre lehetnek „rendszeresek és alaposak“, mint azt dr. M. t. úr a német műveknél találja.

De ha dr. M. t. úr azt hiszi, hogy a tanárok vezérfonalakat (itt nem vesszük tekintetbe, valjon a kívánt műveknek pusztán ilyeneknek kell lenniök) „sehol a világon nem adnak nyomtatásban“, úgy illő szerénységgel ki kell jelentenem, hogy téved. Természetesen, saját tapasztalásom elég szűkkörű, s így sok példát nem hozhatok, de például Lechler Lipszében a dogmatörténet előadásánál pusztán e czélra szerkesztett s nyomtatásban megjelent füzeteket ad vezérfonalul. Luthardt az evangyéliomok „synopsis“-ánál előre kidolgozott s nyomtatásban megjelent tabellák alapján halad; dogmatikai felolvasásait dogm. compendiumához fűzi, és pedig oly „szolgailag“, hogy paragraphusról paragraphusra követi. Sőt Nippoldt, nagynevű egyháztörténetíró előadásainál Hase egyháztörténetét, tehát más művét vette alapul s előadásait ahhoz fűzte.

Ha tehát Németországon, hol annyi a tankönyv és kimerítő tudományos mű, az egyes tanárok lehetők és alkalmasnak találják előszóval való előadásoknak nyomtatott adni alapul, nálunk, a hallgatóknak a füzetek s előadások az egész tudományos világot képezik, amazok tágultával emennek is tágulnia kellene.

De a nyilvánosság itéletén s az abban nyújtott előnyön kívül a tankönyvek más tekintetben is hasznosak a tanárnak. Felmentve a kényelmetlen és időrabló diktálástól, formailag is emelheti előadását, a nélkül hogy félnie kellene, hogy hallgatói nem követhetik; hogy pedig tartalmilag sokkal többet nyújthatna, annak részletezése bizonyára elengedhető. Természetesen: az esetben, ha az akad. tanár nem önálló, hanem nagyon is másik nyomán halad, ha annyira fiatal, hogy még csak keresi maga is a szilárd alapot, melyre, és a tervezetet, melyben ismereteit kiépítse, akkor nem a nyilvánosságra valók felolvasásai. De ki ne

ismerné a Schleiermacheri szavakat, hogy a tanár, ki felolvasásait ki nem adja, a könyvnyomtatás felfedezését ignorálni látszik. S mely tanár az, ki felolvasásainak megtartásában látja élte hivatását kimerítve; ha az egyházi hatóság többet nem is kíván tőle? Igaz, nagyobb művek értékesebbek lennének, a tanárt is jobban lehetne méltatni azok alapján s nem csodálható, hogy dr. M. t. úr annyira sürgeti; de még azok sem zárnák ki ezen vázlatzerű műveket. Ezeknek örökké tartó szolgálai követésére úgy se lenne kötelezve a tanár, s legfeljebb akkor lennének a tanárra kényelmetlenek, mely eset akademiánkon bizonyára nem forog fenn, ha más mondani valóját kimerítenék. Ha azonban ez eset fenn nem forog s ha vannak, a mint vannak tanárok, kik alapos tanulmány és önálló kutatás által a tudomány színvonalára emelkedtek s azon tova haladnak a nélkül, hogy mások szolgáláivá lennének: akkor ezek hallgatóik érdekében is cselekednének, ha előadásait kiadnák, mint ehhez kimutatás a következőkben lesz megkísértve.

—a—s.

Püspök-e vagy superintendens.

Az idei dunáninnyi egyházkerületi gyűlés egy-két igen tekintélyes világi tagja erős hangsúlyozással adott kifejezést annak, hogy superintendenseink-, illetőleg püspökeinket, midőn a főrendiház méltóságos és még magasabb címet is viselő tagjai sorában helyet foglalnak, a „méltóságos“ cím illeti meg. A többség azonban érdemekben megőszült egyházi feje után indulva nem látta helyén s idején valónak még, hogy e kérdésben határozzon vagy csak nyilatkozzon is, s ezuttal tudvalevőleg csak a diplomatikussá vált püspöki címzés használatára tartotta az egyetemes gyűlés által felszólítandónak a kormányt. — (Lásd Ev. Egyh. s isk. 35. sz. 280. l. —y-t.) De hát nem mindegy az: püspök vagy superintendens?

Nézzünk csak a két címzés multban való használatából valamit. Itt rejlik a feltett kérdésre a válasz is.

A magyarhoni protestansoknak, midőn még nem váltak határozottan ketté — az 1554-iki óvári zsinaton constituált első főlelképásztorát, a kinek nevét tudjuk, Thorday Demeter óvári lelkészt Lampe történetirő superintendensnek, Ribini meg superatendensnek, de episcopusnak tehát egyik se nevezi. (L. Lampe: 98. l. s Ribini 100 l.) -- De azért tisztán az „episcopus“ szó is előfordul már ez időben még pedig a ref. Lampenál, a ki a következő (t. i. a 99-ik) lapon említi, hogy már az 1550-iki tornai zsinaton volt szó püspöki hivatalról; („iam enim in Synodo Toronensi anno 1550 actum est de Officio Episcopi in visitandis Ecclesiis“) hogy azonban ily püspökük lett is volna eleinknek, azt itt nem olvassuk. — Az ev. Ribini is megemlékszik e zsinatról beszélvén „de officio episcopi seu superintendentis.“ (97. l.) Miért ez a „seu“? kellett itt Ribininek magyaráznia valamit? Mintha csak az előtte élt Lampe „episcopus“-ával küzködnék benne a kétségkívül Németországból átszármazott „superintendens“ nevezet használata helyességének tudata! Az erdélyi evang. szászok is Viener Páljokat (első főlelképásztoruk 1552-ben) superintendensnek nevezik. Németországban így volt, náluk is így kellett lenni.

A szakadás után a ref. ok elegyest nevezik fő-

pásztorait — külön is együtt is — superintendenseknek vagy püspököknek¹⁾, az unitáriusok rendszerint csak püspökről beszélnek, a mieink meg, t. i. az ág. hitv. evangélikusok, superintendensekről, vagy — a mi egy — superatendensekről²⁾ nagy ritkán inspektorokról avagy főpapokról. Ez volt hivatalosan használt nevek egyházunk legelső főpásztorainak, a kik dunántúli s erdélyi territoriumán a 17-ik században fölötte örködtek.

A bécsi béke „ut quaelibet religio suos superiores vel superintendentes habeat“ statutuma alapján a „superintendens“ nevezet annál honosabbá válhatott, s a szoroson vett magyarországi ág. hitv. evangélikusoknál azzá is vált. Nem egészen úgy az erdélyieknél, a kiknek egyházi fejét püspöknek is nevezik. (L. Fabó: momentumái I. k. 241-ik lapját, a hol Apaffy Mihály — a szász papok tizedét megerősítve — a szász natio püspökről beszél). — A reformatusok mint annak előtte éltek, ezentúl is elegyest élnek — ha csak lehet — a két címzéssel³⁾. — Következéleg hát csak a mieinknek, a szoroson vett magyarhoni evang. ok egyházi felügyelőinek jutott ki oly kevés a „püspök“-ségből? De hát miért? A világ mért nekik más mértékkel? a nyáj nem akarta? vagy magok a főpásztorok valának oly önmegtagodók? Vagy általában nem tekintették eleink a püspöki címet a superintendensinél diszebbnek?

Említettük „Acta Tekuschiana“k (kötetet képező kézirat)-ban van egy a „magyar evang. superintendensek életé“-re vonatkozó becses munka Wietorisz Jonathántól (1770.), a melyben azt olvassuk, hogy: „quos apud Evangelicos vocant superintendentes, apud Catholicos superbiori vocabulo Episcoporum, Pontificum salutant. — Episcopus, grammatica denominatione, apud Latinos superintendens est“. A kétféle elnevezés tehát egy dolgot jelentett: — De ha így állt a dolog, akkor fel lehetett egyiket a másikkal cserélni is? S egyházunk egy vértanújáról, nagy papjáról a 18-ik század elején írják is, hogy megpróbálta ezt. — Rosszúl járt azonban. Rátámadtak s bevádolták mint olyat, e ki minden alap nélkül „püspök“ címet tulajdonított magának. Krman Dániel ev. superintendensről van szó, kinek tragikus sorsa ismeretes.

Mit bizonyít ez? — Azt, hogy kellett lenni időnek, a midőn az episcopus cím használatának jogosultságát az evang. superintendensektől megvonták. S ilyen idő, — tudjuk — volt is. Gondoljunk csak III. Károly uralkodására, az 1715-iki országgyűlésnek a rózsahegyzi zsinat végzéseit megsemmisítő szellemére, a királyi ingadozó kegyelemre s az akkori r. k. klerusra, mely e kegyelem asztaláról lehullott morzsákat is megirigyelte. Hogy is lehetett volna a

¹⁾ L. Lampe: „Hist. Eccl. Ref. in Hung. et Transylv.“ 419. l.: Nomina Reverendorum Dominorum Episcoporum, seu Superattendentium“; és lásd Samaraeus Jánosnak a szakolczai ref. okhoz intézett szláv levelét, melyben ref. püspöknek írja magát (a pozsonyi ev. lyceum könyvtárában az „Acta Tekuschiana“-kban rejlik e levél).

²⁾ Fabó Mon. I. k. 123. l. az 1615. június 17. Ujlakon tartott ág. vall. ev. kerületi gyűlésre hívó levelet, a melyet Czene Péter mint superintendens, Patai István pedig mint superattendens írnak alá.

³⁾ Lampe, 541. l.: „vetiti enim sunt conventus Synodales, in quibus Superintendentes, seu Episcopi eligi solebant“.... (1712.)

r. k. főpapokkal egyformán püspököknek szólítani a prot. superintendenseket, a kiknek más szerepet a r. kath. társadalom nem adott, minthogy „a prot. prédikátorok közt rendet tartsanak!” — E szerep helyett jogot, jurisdictiót hiába kértek. A protestansok, különösen Ráday, Jeszenák, Prileszky Pál — a három Pál, támogatásával felállított helytartótanács (1723.) a prot. superintendensek működésének megvizsgálására indul! — A Károly-féle resolutio (1731.) polgári ügyekben világi hatóság, keresztelés dolgában pedig a r. k. esperesek felügyelete alá rendeli a prot. lelkészeket! Ilyen idő volt az!

Más világ volt akkor! Azóta, — tempora mutantur — a „püspök” cím felvételét megérlelte ugyancsak az idő: 1790., 1848. kora. Érett a gyümölcs már, csak le kell szakitani. Krmann példája manapság nem félelemgerjesztésül csak illusztrálásul, a gyászos idők illusztrálásul szolgál. Az elnyomás, a féltékenykedés szellemének, mely valamikor Krmannra támadt, erejét megtörte a megváltozott társadalom s a királyi jótékony uralkodás befolyásának hatalma.

De ha így áll a dolog, akkor méltán kérheti az evangélikusok köztudata, hogy miért czímezi hivatalos leiratában a magyar kormány csupán a ref. egyházfőket püspököknek s nem egyszersmind a mieinket is?

Való ugyan, hogy a történet, — a mint azt kimutatni igyekeztünk — igazolja némileg e különbségtételt, de jogi alapot számára azért nem teremt.

Hát hiszen nem is gondoljuk, hogy a kormánynál másról, mint könnyen megszüntethető „usus”-ról volna szó.

Krupec István, az Egyháztörténet m. tanára.

A tanév elején.

A mi közösleges polgárembernek az év első napja, az a tanítóra nézve a tanév kezdete. Megható, szent pillanat. Átlépés a múltból a jövőbe. A reményeknek, aggodalmaknak, szent feltételeknek, nemes elhatározásoknak életre kelése ott, ahol van érzék a hivatás iránt, van törekvés a kötelességekkel szemben. Az aratásnak vége; kezdődik a jövő aratás előkészítése. Ha soha nem szántanánk, soha nem vetnénk, soha sem is fognánk arathatni. S ha a szántás és vetés munkáját rosszul végezzük, az aratás gyönyöreit nem fogjuk élvezni soha. Valjon szedhetni-e a bojtortjánról a fűgét?

Komoly, ünnepies hangulat vesz lelkünkön erőt, midőn a rövid időre félbe hagyott munkát újra megakarjuk kezdeni. Lesz-e erőnk, tehetségünk a magvetésre, a világításra? A magvetésre akkor, midőn előre tudjuk, hogy az elhintett mag közül igen sok esik a sziklára, az útfélre, a tövis közé s csak igen kevés a jó földbe; a világításra akkor, midőn látjuk, hogy a gyertyaszál bevilágítja ugyan a szoba minden zegét-zugát, de akkor önmagát emészti fel. Bizonyára, ha valjuk a költővel, hogy: enyém a mag, az áldás Istené; nem én gondom, majd terem-é nem-é? s ha hitelt adunk az isteni szózatnak, hogy a gyertya nem arra való, hogy véka alá rejtsék, hanem hogy belőle fény áradjon szerte-szét.

Minden teremtett dolog akkor is ha használják, akkor

is, ha nem használják, avúl, kopik. Szellemi képességeinkel is úgy vagyunk, mint a jégdarabbal, melyet ha marunkba szorítunk, elolvad. De szerencsére aként is lehetünk velök, mint a csizmánkkal, mely ha kilyukad, foltot vetünk rá. A foltos ruha nem szégyen, a rongyos ruha szégyen. Kedves tanító fele-barátom! Eszedbe juttatja-e az iskolai év kezdete az enyészetet s a mulandóságot? S ha igen, bir-e ez tégedet arra, hogy szellemednek folytonos használatban elkopott, kilyukadt részeit kijavítsd, befoltozd? A pihenés idején búvárkodtál-e az ismeretek kincses házában? Társalogtál-e a nagy szellemekkel? Merítettél-e a kútfőből, melyből a ki iszik, nem szomjazik meg soha örökké? Ha igen, aggodalom nélkül lépd át iskoládnak homlokod veritékével megáztatott, megszentelt küszöbét; kopott, foltos lehetsz, de tisztátalan és rongyos nem. Nyugodtan végezheted azt, a mi rád bízott; munkád sikerét szellemi fogyatékoság nem nehezíti, nem kockáztatja.

Sok mindenféle különleges erényt kívánnak egy tanítóban. Azt mondják, legyen szeretetteljes növendékei iránt; mutasson mindenben jó példát, szigorúan ragaszkodjék az erkölcsi rendhez; legyen igazságos és mindenben következetes, mert e nélkül senkit jóra szoktatni nem lehet. Csak egyet nem hangoztatnak eléggé fenn szóval s elég sokszor: a türelmességet. Hej, de sok kellemetlenségtől s mennyi lelki fájdalomtól szabadulnánk meg, ha ebben az erényben gazdagok volnánk! Tanító testvéreim szüntelen imádkozunk a türelméért; azért a türelméért, mely elnéző tud lenni a gyermeki gyengék iránt, melyek még nem hibák s nem bűnök, és a mely nyugodtan betudja várni, míg a magból csira lesz, meg gyökér s a száron virágok nyílnak a szem gyönyörűségére s a biztos termés zálogául. A türelmes tanítónak könnyebb és gyönyörűsebb az iga, melyet hord, mint egyebeknek; kevésbé érzi a pálya nehézségeit, töviseit s kevesebb oka lesz arra, hogy gyenge óráiban megbánja, hogy tanítónak született. Igen; imádkozunk naponként a türelem szép, rózsát termő erényéért.

A gyenge órákról jut eszembe. Hány tanítótársamtól hallottam már s hallom folyton a zúgolódó kifakadást, a miért mostoha sorsuk őket a tanítói pályára vetette; arra a pályára, melyen sokkal több az ürm, mint az öröm; melyen az anyagi gondok földig alázzák s a buta gög lenézése vérig sérti az önérzetes kebelt, s a melyen legtöbbször nem a tisztán látó ész, hanem a tudatlanság s nem ritkán a nyomorult önzés jelel irányt, szab törvényt. Mire való e kislelkű zúgolódás, e gyáva békétlenkedés? Tekintsünk vissza felé! királyi dolgunk van azokéhoz képest, kik előttünk csak ötven évvel is taposták e rögös utat s bizonyára még királyibb dolguk fog lenni azoknak, kik utánunk következnek. A tanítói hivatal ma valami; ötven évvel ez előtt még semmi volt. Igaz, hogy az anyagi jutalom s az erkölcsi elismerés nem arányos sem a munkával, melyet végzünk, sem az általunk betöltött állás fontosságával s méltóságával; igaz, hogy ez a pálya az egyedüli, mely kizárja a rajta való emelkedést, s míg a közkatona bornyújában hordja a marsalbotot s a szegény napi díjas államhivatalnok nagyságos, excellenciás úrig küzdheti fel magát, addig a tanító alárendelt helyzetének rabja kénytelen maradni élte fogytáig. De azért nem szabad kétségbe esnünk; miénk a jövő! Valjon volna-e ma művészetünk, tudományunk, ha művészeink és tudósaink kezéből a mostoha sors

kibirta volna csavarni a vésőt, az ecsetet, meg a tollat? ha az eszme mellett nem tudtak volna kitartani a nélkülözések, a szenvedések közepette? A gyermek nem oka annak, hogy bűnben fogantatott; nem oka hivatalunk se annak, hogy nem lehet hozzánk jobb, mint a milyen! Az idő meggyógyít minden bajt, behegeszt minden sebet. Várjunk a jövőtől s szeressük pályánkat, mely a legszebb, leghasznosabb és legszükségesebb pályák egyike s a melyről Niebuhr így írt, mikor Rómában porosz követ volt: „Nincsen nyugodalmasabb és vidámabb hivatás, mint a tanítói; nincsen egy is, mely kötelességeinek és működésének neménél fogva a szív és lelkiismeret nyugalmát inkább biztosítaná. És hányszor gondoltam vissza fájdalommal, hogy attól megváltam és az izgalmas életbe léptem át, mely talán még beköszöntő aggságomban sem vezet állandó nyugalomra. Az iskolatanító tiszte kiválóan tiszteletreméltó és minden bajai mellett, melyek ideális szépségét megzavarják, nemes szív részére valóban a legszerencsésebb életpályák egyike: ez volt egyszer önválasztott életcélom, bár csak engedtek volna folyvást feléje haladnom.“ Becsüljük meg hivatalunkat, hogy becsültessünk!

A struczról mesélik, hogy üldözötől aként vél megszabadulni, hogy a homokba rejti fejét; társadalmi nagy mozgalmaink elől a golyhó madár módjára nekünk elbújunk nem lehet, nem szabad, nem tanácsos. Mert ha az uralkodó eszmék, melyek az emberiség tömegeit hullámszabzon tartják, a mi közreműködésünk nélkül oldatnak meg, kárunkra lesz. Miért lennénk az ötödik kerék a társadalom szekerében? A magyar társadalom a létfenntartás egész hevével s jogosultságával munkál azon, hogy az ország különböző ajkú fiai, ha már nyelvben nem lehetnek még egyek, legyenek legalább azok érzelemben, a magyar haza iránti hűségben s törhetetlen ragaszkodásban. Az iskola minden szépnek, jónak, nemesnek meleg ágya, veteményes kertje; legyünk benne gondos kertészei a hazafiúi érzelmeknek is. Legszentebb kötelességünket teljesítsük akkor s rójuk le köteles hálánkat azon kedves föld iránt, mely bennünket szült, ápolt és nevelt, s mely egykor hainkra áldóan fog borulni. Egy jogász tekintély mondta egyszer, hogy ne csak jogászok legyünk, de magyarok is; ez tanítói nyelven annyit tesz, hogy ne csak tanítók legyünk, de magyarok is!

Legyünk egymás iránt őszinték s mondjuk meg szembe egymásnak s fogadjuk el egymástól az igazságos szót; ne azért, hogy azután duzzogjunk, hanem azért, hogy magunkba szálljunk. Sok bennünk az irigység s a veszekedésre, viszálykodásra, széthúzásra való hajlam. Sok tekintetben olyanok vagyunk, mint a komédiás népség: bántjuk, rájuk, kisebbitjük egymást; ha egyikünkre, vagy másikunkra jobban talál sütni az Isten napja, inkább mosolyog a szerencse, fekete-sárga irigységgel áskálódunk ellenök s még a keresztvizet is levennénk róluk, ha lehetne. Szabaduljunk a nemtelen indulatoktól; nem illenek azok hozzánk, hozzánk, kik a türelmességet, békét, szeretetet tartozunk szóval és tettel hirdetni. En azt hiszem, hogy annak, hogy nem folynak jobban dolgaink, egymás iránt viseltető szeretetlenségünk is az oka. Kövessük Krisztust, a szeretet legkövetesebb mintaképét, ki azt mondta a tizenkettőnek: arról ismerik meg, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek. Nyujtsunk egymásnak testvéri jobbot

az iskolai év kezdetén, mi kik ugyanazon egy ügynek vagyunk szolgálai s ezen érzelem legyen bennünk állandó, legyen bennünk örök.

És mint mindennek a nap alatt, a mi iskolai éviünknek is vége lesz; ennek is, meg a többinek is. Elkövetkezik majd a nagy vizsga; a tanítványok vizsgája, meg a mesteré. Néhányat, sokat még itt mutatunk be, az utolsót a legnagyobbat az örökbíró előtt. Szívszorongással nézünk azok elé s ennek eléje. Valjon sikerülnek-e? . . . Sikerülnek hát, ha mindegyiket becsületes munka előzi meg; ha nem a látszatnak, de a valóságnak tanítunk; ha mind a fejnek, mind a szívnek egyenlő mértékkel mérünk; ha gyermekeink szellemi képességeinek egyenletes kifejtésén buzgunk, úgy, hogy ne csak fél, ne csak harmadrésnyi embert állítson elé nevelésünk, hanem bevégzett egészet, ki ne csak helyesen gondolkodni; hanem nemesen érezni s szabadon akarni is tudjon. Ne kívánjunk magunknak jobbat, mint azt, hogy midőn a mindentudó, legióbb tanfelügyelő ítélő-széke előtt meg kell jelennünk, így hangozzék felénk az ítélő szózat: jól vagyon jó és hív szolgám!

Németh Lajos.

B E L F Ő L D .

Res Croatiae.

Taval egy röpiratot bocsátottam közzé, mely kiválóan s tüzetesen a Horvát-Szlavon országok területén lakó hitsorsosaink viszonyaival s ügyeivel foglalkozott. Tettem azt pedig azon oknál fogva, miszerint m. e. esper. közgyűlési abbeli határozatunknak, hogy a horvát-szlavon területen létező ág. hitv. evang. egyházaink külön esperességgé alakuljanak, nagyobb érvényt szerezzenek s ad oculos demonstráljam, hogy valamint hiveink s egyházaink nagy száma úgy az ottani viszonyoknál fogva, ev. egyházunk jól fel-fogott érdekében időszerű s vajmi szükséges, hogy a mostani abnormis állapotok megszüntetve, ottani egyházaink szervezve, és saját egyházi hatóságai által kormányozva legyenek. — Kifejtettem, hogy eme új esperesség, illetőleg superintendentia, szervei összeköttetésben lenne magyarhoni ág. hitv. ev. egyházunkkal. A kerületi gyűlés esperességünknek ezen javaslatát sem időszerűnek sem indokoltnak nem tartván, azt elvetette azon kijelentéssel, hogy a bács-szeremi esperesség a jelenlegi viszonyokkal és felmerülő nehézségekkel szemben az egyház autonóm jogait érvényesíteni igyekezzen. — A tavali egyetemes gyűlés ezen kiváló kérdéssel ugyan nem foglalkozott, — mindazonáltal ő méltósága báró Prónay Dezső egyetemes felügyelő úr évi jelentésében ezen ügyről is megemlékezvén, kijelenteni méltóztatott, miszerint egyrészt bármily rokonszenvvel kísérik horvát-szlavonországi hitfeleink törekvéseit, az 1868: XXX. t. cz. által elénkbe szabott korlátot teljes mértékben tiszteletben kell tartani, de nem kevésbé ügyelni kell arra is, hogy azon gyülekezetek, melyek az 1791: XXVI. törvényezik alapján, habár Szlavoniában fekszenek, egyházunk tagjai ezen törvény kapcsolatból ki ne szakítottassanak, sőt, hogy ezen törvényes kapcsolatban s abból folyó jogainknak zavartalan élvezetében megtartassanak. Ezen felemlített határozatok s enuntiatiók következtében a fenti országok területén létező hiveink s egyházaink ügye és

sorsa bizonyosan hosszú időre el lett volna intézve s alig foglalkoztunk volna oly hamar vele, ha a legközelebb elmult időben a horvátországi magas kormánytól nem érkezik az ezen lapban tavál is szellőztetett újpázuai papválasztási illetőleg lelkészhelyettes kinevezési ügyben egy terjedelmes leirat, mely egész eljárásunkat s főtisztelendő s Nagyságos Püspökünk által eszközölt lelkészhelyettes kinevezését, mely a kerületi gyűlés által is helyeselve s megerősítve lett, meg nem semmisíti és egyszersmind el nem rendeli, hogy a leirat keltétől számítva három hónap letelte alatt új papválasztás eszközöltetessék. Hogy a hazai protestáns közönségnek is tudomása legyen ezen magas leiratról s annak tartalmáról, különösen pedig, hogy a közel jövőben Budapesten tartandó bányakerületi gyűlés képviselői is, ki e tárgy felett tanácskozni s határozni hivatvák, legalább nagyjában ezen rendelettel megismerkedhesenek kivonatilag ez úton közzé tenni czélszerűnek találtam.

A négy ívnyi, horvát nyelven írt s folyó évi augusztus-hó 3-án kelt leirat a bács-szerémi ev. főespereshez van intézve.

Bevezetésében mondja, hogy a vett jelentés folytán, mely szerint Új-Pázuán lelkészhelyettes főtiszt. Superintendens úr által 3 évre ki lett nevezve, s azon alkalomból, mert ez ellen az illető egyház a magas kormányhoz felebbezett, fel lett hívva a politikai hatóság véleményadásra, valjon a fentnevezett egyház az 1859-ik évi pátens s miniszt. rendelet alapján szervezve van-e s valjon e rendelet a fenti ügy megbirálására alkalmazható-e? Hivatkozással azután több rendbeli, az akkori zágrábi hadparancsnokság által kiadott rendelet, utasítás s meghagyásra nem különben az ó- és újpázuai egyházak jegyzőkönyveire s határozataira bizonyítani igyekszik, hogy az 1859-ik évi nyiltparancs és miniszterialis rendelet, mely Magyarhonban törvényes érvényt soha sem nyert, de sőt a provinciális Horvátországokban is az ottani egyházak passiv ellenállása következtében teljesen foganatosítható nem volt, a Horvátországhoz tartozó határörvidéken, nevezetesen Ó- és Új-Pázuán határozottan életbeléptetve lett. És miután ezekre nézve sem felfüggesztve, sem pedig más törvény által helyettesítve eddigelé nem lett, nyilvánvaló, hogy az 1859-iki nyiltparancs s ministerialis rendelet ugyanott mainap is érvényben maradt.

Azon tett ellenvetésre, hogy ezen egyházak kezdettől fogva az anyaországhoz tartoztak, s így hogy reájuk nézve is a nevezett pátens s miniszt. rendelet felfüggesztetett s az autonomikus egyházi kormányzathoz visszatértek, megjegyzi, miszerint ama körülményből, hogy valamely horvát-szlavon egyházközség felsőbb egyházi hatósággal Magyarországnak bír, legkevésbé sem következik, hogy az ilyen egyházakra nézve érvénynyel birnának a magyarhoni ev. egyházban divó törvények, miután az 1868-ki közjogi egyezmény szerint vallási s közoktatási ügyeire nézve Horvátország teljes önkormányzati joggal bír, s ezen közjogi viszonyt mindenkinek respectálni kell. S ámbár ezen viszony a kormányzatban olykor némi nehézségeket szül, de fentartatik addig, míg törvényes úton módon meg nem változtatik. — Ez a mennyiben a pátens Magyarországra nézve teljesen fel lett függesztve, nem áll ez egyszersmind Horvát-szlavon országokra nézve is. — És ha néha a horvát-szlavon hatóságok egyes helyeken s esetekben túrték

s elnézték, hogy némely egyházközségek Magyarhonban divó egyházi törvényekhez alkalmazkodtak, ez csak annak tulajdonítható, hogy a horvát hatóságok az evang. egyház autonómiajával szemben kiméletet gyakoroltak.

Ha azonban egyes egyházak vagy egyházi hatóságok a horvát világi hatóságnál közbelépésért folyamodnak, — ezek csak a fenlévő törvények szerint járhatnak el.

S immár most azon kérdést veti fel, valjon az ottani törvények szerint jogos s törvényes volt-e a Superintendensnek ama eljárása, mely szerint az országos kormány tudta s beleegyezése nélkül az új-pázuai egyházközségnek edminisztratorát állított s nevezett ki utódlási joggal? Erre azt mondja, határozottan tagadólag kell felelnie. Itt már a leirat teljesen helyezhedik az 1859-ki pátens s miniszt. rendelet szabványaira s paragrafusaira, bebizonyítani akarván, hogy a Superintendens úrnak jogában nem állott adminisztratorát kinevezni, annál kevésbé pedig, mort a miniszterialis rendelet szerint a Superintendens egyáltalában nincs feljogosítva, hanem csak a superintendentialis Consistorium a főesperes és püspök jelölésére a rendes lelkészt ki nevezni.

Mindezeknél fogva és miután az érdekelt egyház is felebbezett a kormányhoz, jogaiban sértve érzi magát, s elégedetlen ezen eljárás miatt, mind e mai napig, az említett lelkészhelyettes kinevezését törvénytelennek kell tekinteni. Ennek következtében az új-pázuai lelkészhelyettes kinevezése sem misnek nyilvánítottatik s elrendeltetik az 1859-iki szept. 2. kelt. minist. rendelet alapján Új-Pázuán e rendelet keltétől 3 hónap alatt új lelkészválasztást eszközölni, megengedtetvén addig a mostani lelkészhelyettesnek az egyházi teendőik végzése.

Mindezekből kitetszik azon visszás helyzet, melyben mi egyrészt a horvát-szlavon területen levő evang. egyházaikkal szemben állunk, ha törvényeinket s határozatainkat respectálni nem akarják, másrészt pedig, melyben vagyunk a magas horvát-szlavon kormánylyal szemben, a mennyiben ott egyes esetekben a pátens szerint határoznak, mi pedig itt levő s divó törvényeinkre hivatkozunk, s azok szerint járunk el.

Praeoccupálni nem akarom a kerületi gyűlés határait de mégis nem állhatom meg abbéli meggyőződésnek kifejezést adni, hogy vajmi kívánatos volna az ilyen minden közigazgatást bénító s egyházunk tekintélyét legkevésbé sem emelő állapotokon gyökeresen segíteni, a mi pedig csak akkor lesz eszközölhető, ha az ottani protestánsok mint jól szervezett testület egységesen, egy cél felé törekedvén, maguk függetlenül s önállóan, de a legszorosabb összeköttetésben az anyalországgal s — egyházzal saját ügyeiket s egyházaikat vezetik s kormányozzák.

Belohorszky Gábor, főesperes.

K Ü L F Ö L D.

Franciaország. — A belügyminiszter elrendelte, hogy sorsjátékok rendezéséhez az engedély ezentúl megtagadtassék; kivétetnek egyedül a jótékony czélokra rendezett és csak egy tartományra kiterjedő kis sorsjátékok, koraoltott tőkével. A praefectusoknak szigoruan meghagyatik,

hogy erélyesen öröködjének a casinokban megengedett játékok felett, nehogy titkon a roulette nevű játék üzethessék.

A francia kormány az evang. theologiai képezdésre eddig fizetett 12,000 frankot ez intézettől elvonta, mire a reformált zsinati bizottság e czélra 20,000 frankot az egyháztagoktól kért. Önkényes adományokból immár 60,000 frank folyt be, mely összegből az előbbi tétel fizetendő és a második a theologiai tanulók segélyezésére forráspítandó lesz.

VEGYESEK.

— Midőn a harmadik évnegyed lejárában van, kötelességemnek tartom lapunk tisztelt olvasóit általában, de különösen azon urakat, kik vagy az egész évi előfizetéssel hátralékban vannak, vagy legfeljebb egy évnegyedre fizettek elő, bizalommal felkérni, kegyeskedjenek a lap járatásával elvált kötelezettségeiknek megfelelni.

Kiadó-szerkesztő.

— A Luther-társaságra fizettek:

	alaphoz:		évdíjakban:	
	— frt.	— kr.	4 frt.	— kr.
Maszyik János	—	—	4	—
Vágner Samu	2	—	—	—
N. N.	1	—	—	—
Csemiczky Edéné	3	—	—	—
Rózsay József	—	50	—	—
Szuchovszky Béla	—	50	4	50
Szemere Ödönné	2	—	—	—
Bazini gyülekezet	—	—	4	—
Szandtner Agost	2	—	—	—
ifj. Szandtner András	2	—	—	—
Reegn Lajos	1	—	—	—
Wölfel Samu	—	50	—	—
Szloboda Samu	—	50	—	—
Kárig Mór	—	50	—	—
Tóth Károly	—	50	—	—
Moczkovcsák János	1	—	—	—
Moczkovcsák Viktor	1	—	—	—
Ulreich Ede	—	40	—	—
Bittmann István	—	50	—	—
Mórocz Samu	1	—	—	—
Taubinger L.	—	50	—	—
Király Kálmán	—	—	4	—
Liptó-Szentiváni gyülek.	2	—	—	—
Kosaczky Pál	1	—	—	—
Héring János	2	—	—	—
Moravcsik Mihály	—	—	4	—
Liffa János	1	—	—	—
Skultéty Pál	—	—	4	—
Engisch Frigyes	1	—	—	—
XXXV. kimutatás	1261	75	615	50

Vagyonösszeg 1289 frt. 15 kr. 635 frt. 50 kr.

Ez összeg a társaság javára a takarékpénztárban van elhelyezve.

A társaság eszméjét pártoló urakat tisztelettel kérem: sziveskedjenek megjelölni, hogy adományuk az alaphoz tőkésítve csatoltassék-e, vagy évdíj czimén irassék-e javukra, hogy a kimutatással való nyugtázás is e szerint szerkeszthessék.

— Mint általánosan tudva van, egyetemes egyházunk szeptember 30-án fogja tartani évi közgyűlését oly módon, hogy megelőzőleg, szept. 29-én 5 órákor estve előértekezlet leend. Mindazon tagtárs urakat, kik a Luther-társaság létesülését óhajtják, tisztelettel kérem, sziveskedjenek az egyetemes gyűlési előértekezlet végeztével tartandó „Luther-társasági értekezletben” részt venni, hogy a pénztáros úr számadásainak és a pénztárnak átviz-

sgálása s az ügygyel kapcsolatos más teendői iránt is intézkedjünk. Szerkesztő.

— A barsi ág. hitv. ev. esperesség f. é. aug. 27-én Léván Bodó Lipót esp. felügyelő és Raab Károly esperes ikerelnökök alatt tartotta meg rendes közgyűléset. Az esperes megnyitó imája s a felügyelő üdvözlöte után felolvastattott az esperesi évi jelentés, mely egyházunknak a főrendiházban való képviseltesét tisztán egyh. szempontból a felekezetek egyenjogósítása felé kedvező lépésnek haladásnak jelzi, bár a kezdés jelen megoldását kielégítőnek a egyházunk szervezetével megegyezőnek nem mondhatja. Ezután kiemelve a fontosabb tárgyakat híven esemleli az esperesség keretében felmerült eseményeket. Megemlíkezik a halottokról, a változásokról, az áldozatokról, adományokról, a tanügyről stb. — A statisztikai adatok szerint: az esperességben szül. 148 (7 trvtl.), meghalt 93, conf. 67, esk. 28 (190), úrv. élt 2479, áttért 2, kitért 5, léleksz. 3039. A tankötelesek száma 486, az iskolába járók száma 423. — A gyűlési jegyzőkönyv pontjai körül különösen kiemelendőknek tartjuk a következőket: a jövő évben püspöki látogatásra készülnek, új tisztikart választanak. Az özvegyárva intézet 1785 frt. 88 kr. rendelkezik. Az új perrendtartás némi észrevételekkel elfogadták. A supplikalás jogát az államilag segélyezett intézetektől sem kívánják megvonni, de kívánatosnak tartják a korszerűtlen intézmény megszüntetését s a vele járó jövedelem más úton való pótlását. Az egyet. gyűl. jegyzőkönyv 23. p. foglalt javaslatot változatlan elfogadják. Az anyakönyvek magyarul vitelének kötelező voltát pártolják. Azután megtartották a gyámintézeti gyűlést: követeket választottak a b.-csabai ünnepélyre, a jubileumi monographiából minden egyház számára egy-egy példányt kívánnak megrendelteni. Végül megtartották a szokásos gyámintézeti gyűlést.

— Az egyet. theol. akadémia évnívító ünnepélyét f. h. 7. d. e. 9 órákor tartotta meg a lyc. könyvtár-teremben mts. és főt. Geduly L. püspök és akad. kisbizottsági elnök úr, valamint más bizottsági tagok jelenlétében. A rectori üdvözlöte után dr. Maszyik Endre olvasta fel tanszék-foglaló beszédét „Az, Esz me (logos) evangéliomáról,” melynek elhangzása után az új tanárt előbb az igazgató, azután az egyetemes egyház nevében főt. püspök és kisbizottsági elnök úr üdvözölte s jelentette ki véglegesen alkalmazott rendes theol. akad. tanárnak. Majd felolvastattak az akad. törvények s végül a magyar templomban a tanári kar és az akad. ifjúság bevett szokás szerint az úrasztalához járult. Isten áldása kísérje akademiánk ez évi működését is!

— A bánati evang. esperesség e hó 16—17-én tartja Temesvárott évi rendes közgyűlését, mely alkalommal nt. Kramár Béla, főesperes úrnak, a bánati esperesség tisztviselői, egy művészi kivitelű (Posner műintézetében készült) gyönyörű díszalbumot fognak — lelkeszi működésének 25-ik évfordulója alkalmából — átnyújtani.

— A pesti egyház hitoktatói állomásaira megválasztottak: Bereczky Sándor, a dunántúli püspök segédlelkésze, Kaczián János, a tiszai püspök segédlelkésze, Klačar Fülöp, a gönczibányai gyülekezet segédlelkésze. Kísérje nagyfontosságú hivatásukban az Úrnak vezérlő, erősítő szentlelke!

— Ertesítés. — A dunaföldvári (Tolna-m.), vegyes 6 osztályú evang. népiskolához evang. vallású segédtanító szükséges. Fizetés: a lelkész asztalánál nyerendő étkezésen kívül 100 frt. o. é. a lelkész által évnegyedenként utólagosan fizetve; a bútorozott szobának fűtésére egy öl lágý fa; a szokásos stola-illeték és a nagy ünnepek másodnapjain számára begyűlt templomi tányérpénz. — Teendő: a vegyes népiskola vezetése; a kántori teendők végzése. — Ágyneműről, világítás és mosásról a vállalkozó maga gondoskodik. Magánszorgalom által tisztességes jövedelemhez lehet jutni. — Az állomás azonnal elfoglalható. — A vállalkozni szándékozók képesítési és orgonálásbani képességeket igazoló okmányokkal forduljanak a duna-földvári ev. lelkészi hivatalhoz.

— A budapesti kir. tud. egyetem megnyitó ünnepélyén, dr. Bitta Dezső lelépő rector a múlt évről következő statisztikai adatokat terjeszt elő: A lefolyt tanévben előadásokat tartott 93 rendszer, 29 rendkívüli, 3 helyettes, 77 magántanár, 41 tanársegéd, 2 tanító, összesen 221, tizenkettővel több mint a megelőző tanévben. A tanári kar sorából elhunytak Dallos Gyula, az angol nyelv s irodalom m. tanára s dr. Bókai János, a gyermekgyógyászat ny. r. tanára, dr. Horváth Cyrill, a bölcsészet ny. r. tanára. Felemlíti továbbá, hogy Kautz Gyula, Lumnitzer Sándor, Gyulai Pál, b. Eötvös Loránd a főrendiház tagjai lettek. Ösztöndíjak címén tanulók összesen 59,435 frtnyi összegben részesültek. A mult tanév I. felében beiratkozott a tud. egyetemre 3412, II. felében 3247 hallgató. E szám a következőleg oszlott meg: A hittud. karban I. félében 91, II. félében 22; jog- s államtud. karban I. f. 1659, II. f. 1562; az orvosi karban I. f. 1117, II. f. 1069; a bölc. karban I. f. 264, II. f. 250; szülésznő I. f. 70, II. f. 74; ezenkívül gyógyszerészek közül az első évesek I. f. 112, II. f. 107; a bölcsészeti karhoz, a másodévesek az I. f. 99, a II. f. 92 az orvosi karhoz voltak bejegyezve. Az egyes karoknál beiratkozott tanulókon kívül a két félében hallgatott még jogi előadásokat 4 hittud. kari hallgató, orvosi tantárgyakat 10 más karbeli hallgató, végre bölcsészeti tárgyakat 1319 más karbeli hallgató. A hallgatók számaránya vallás szerint a következő volt: római kath. I. félében 1368, II. félében 1328; görög kath. I. f. 77, II. f. 73; görög keleti I. f. 91, II. f. 80; ág. hitv. evang. I. f. 368, II. f. 328; helv. hitvall. I. f. 474, II. f. 436; unitárius I. f. 7, II. f. 6, mózes vall. I. f. 1028, II. f. 995; összesen I. f. 3412, II. f. 3247. — Születésükre nézve az I. félében volt magyarországi 3334, horvátországi 16, a monarchia másik feléből 42, más államokból 20; a II. félében magyarországi 3193, horv. 15, a monarchia másik feléből 28, más államokból 11. — Az egyetemi hallgatók által befizetett tandíj összege volt 131,968 frt. — A jogi karnál volt I. alapvizsgálat 280, II. alapvizsgálat 252, a jogtud. államvizsgálat 26, államtud. államvizsgálat 27; hittud. szigorlat 26, jogtud. szigorlat 501, államtud. 29; az orvosi karnál szigorlat 495, elővizsgálat 652; a bölcsészeti karnál 19, gyógyszerész 95, középtanodai tanárvizsgálat 135. Hittudorra 7, jog- s államtudorra 3, egyetemes orvostudorra 91, sebésztudorra 5, bölcsészstudorra 21, összesen 337 avattatott fel. — A könyvtár 3125 munkával, 3540 nyomtatvánnyal szaporodott. — Az 1885. évre az egyetem szükségletei 575,186 frtot tesznek; saját vagyonának jövedelme 190,469 forint, az állam tehát a kiadásokhoz 384,713 frttal járult.

— A közoktatásügyi miniszteriumban, mint a napi lapokból értesülünk, újabb revízió alá vették a középiskolákban alkalmazott tanárok s a végzett tanárjelöltek szakbeli arányát. — E revízió szerint fölös számban vannak a történeti és magyarnyelvi szakokhoz tartozó tanárok és tanárjelöltek. Normalis számokat tüntetnek fel a mennyiségtani, természettani, természettan, földrajzi és vegytani szakok. Hiány van tanárokból és tanárjelöltekből a latin, görög, német és franczia nyelvi s a rajzi szakoknál; vagyis e szakoknál sok tanszék vagy más szakbeli eggyénnel vagy kellő képesítéssel nem bíró egyénnel van betöltve, mi nagyobb számú nyugdíjazásokat vagy egyéb változásokat fog maga után vonni. — Ennélfogva az utóbbi szakokat végzett tanárjelöltek tanulmányaik végeztével azonnal számíthatnak tanszékre, e szakok tehát a legháladosabbak. A tantárgyak csoportosításánál ajánlatos, hogy az új középiskolai törvény értelmében kiki három tárgyat válasszon, s nyelveket csak nyelvekkel csoportosítsa. Előnyvel bírnak az oly tanárjelöltek, kik szakmájukon felül a testgyakorlásból, vagy a román, szerb és tót nyelvből is szereznek képesítést. mert rendszeres tanári foglalkozásuk mellett e tárgyakból is alkalmaztatván, mellékjövedelemre tehetnek szert.

A román, szerb és tót nyelv harmadik tárgyat is választható a rendszeres képesítésnél.

— † **Gyászbeszámoló.** — Nagytszt. Ritter Károly, pozsony megyei esperes- csallóköz-somorjai lelkésznek édes anyja, néhai Ritter József majosi (tolna-m.) lelkész özvegye szül. Geréb Mária hosszas szenvedés után elhunyt Maros-Ujvárott, aug. 29-én, életének 77. évében. — Nagyt. Sárkány János urat kiérdemült bekési esperest s szarvasi lelkészt Jenő, makói felsőbb leányiskolai igazgató, fiának folyó hó 2-án, életének 27. évében bekövetkezett halálával megrendítő csapás érte. — Az elhunytak felett lebegjen Istennek békessége, a szomorkodókat vigasztalja az Úr kegyelme.

PÁLYÁZATOK.

A beszterczebányai ág. hitv. evang. (tót-magy.-németnyelvű) egyháznál újonnan rendszeresített kántor-organistai állomásra pályázatot hirdet.

A kántor-organistának kötelességei: a vasárnapi és ünnepnapon istentiszteleteknél orgonálni, a temetéseknél énekelni, a choralistákat tanítani és vezetni, a halotti férfiénekkart vezetni és tanítani, az elemi iskolában és az algyimnasiumban az éneket tanítani.

Jövedelmei: 600 azaz hatszáz osztr. ért. forint az egyházi pénztárból, és a temetési stólák (mintegy 150 forint).

A pályázók zenészetbeli képességüket okmányilag igazolni tartoznak.

A választás egyelőre egy próbaévre történik. Olyanoknál azonban, a kik már végleges hivatalban vannak, az egyház a próbaévtől eltekinthet. — A jelöltek próbára fognak meghívni.

A kellően felszerelt folyamodványok 1885. évi szeptember-hó 30-ig, az egyházra címezve, az alólírott-hoz küldendők.

Beszterczebányán, 1885. évi szeptember-hó 2-án
Mockovcsák János T.,
főesperes-lelkész.

A tót-pelsőczyi ág. hitv. evang. egyháznál betöltendő a kántor-tanítói és egy segéd-tanítói állomás.

A kántor-tanító kötelessége a szokásos kántori teendőknél kívül, az elemi felsőbb leányosztály növendékeit az esperességgel előírt tantárgyakban oktatni. — Évi fizetése felmegy körülbelül 500 frtra, mely áll: készpénz, termények és stólárékból.

A segéd-tanító kötelessége leszen, a betegség folytán munkaképtelenné vált rendszeres tanítót az 188⁵/₆-ki tanéven át iskolájában helyettesíteni, nevezetesen: az elemi kezdő-, valamint az ismétlő-osztály leány növendékeit úgy tanítani, amint azt az esp. tanterv megszabja. — Fáradozása jutalmául kapni fog az egyháztól lakást és 100 forintot készpénzben, a helyettesített tanító részéről pedig, — kivéve a világitást, melyet lakótársával, az egyház ideiglenes tanítójával közösen beszerezni tartozik, teljes ellátást.

Tannyelv a szláv. Megválasztott tartozik állomását azonnal elfoglalni.

A folyamodványok folyó évi szeptember-hó 26-ig nyujtandók be alólírott-nál, hol az esetleg szükséges részletesebb felvilágosítás is megszerezhető.

Kelt Tót-Pelsőczyön (Zólyom-megye) 1885. aug. 31.
Kuzma Adolf, ev. lelkész.

A vadkerti (pestm.) evang. lelkész mellé kerestetik egy segédlelkész, ki a magyar és tót nyelvben tökéletesen, de valamennyire a német nyelvben is jártas legyen.

Már felszentelt előnyben részesül. — Pályázni szándékozik a feltételekkel illetőleg alólírt-hoz forduljanak.

Az állás lehetőleg azonnal volna elfoglalandó.
Schroth Péter, ev. h. lelkész.